

Українець Тарас Васильович,

аспірант кафедри криміналістичного забезпечення та судових експертиз

(Національна академія внутрішніх справ, м. Київ)

ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-1408-0497>**СПОСОБИ ПІДРОБЛЕННЯ ПОСВІДЧЕНЬ ВОДІЯ, ЇХ ЗБУТУ
ТА ВИКОРИСТАННЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ
КРИМІНАЛЬНОГО ПРОСТУПКУ**

У статті досліджено сучасні способи підроблення посвідчень водія, їх збуту та використання, виокремлено ознаки цих способів, типові сліди їх застосування, що виявляються на підроблених документах й інших формах злочинної діяльності. Класифіковано способи вчинення кримінального проступку залежно від мети, виду посвідчення водія та характеристики суб'єкту правопорушення. Визначено найпоширеніші способи підроблення пластикових бланків посвідчення водія, а також наведено ознаки і сліди, характерні для кожного виду друку підробки. Розкрито способи збуту і використання підроблених посвідчень водія та окреслено заходи кримінально-правової, кримінальної процесуальної і криміналістичної протидії підробленню та збуту водійських посвідчень.
Ключові слова: посвідчення водія, підроблення документа, збут підробленого документа, використання підробленого посвідчення водія, спосіб вчинення кримінального проступку.

Постановка проблеми. У Кримінальному кодексі України передбачена відповідальність за вчинення низки суспільно небезпечних діянь щодо підроблення, фальсифікації, незаконного виготовлення документів. Правопорушення у сфері кримінально-правової охорони документообігу охоплюють, по-перше, незаконні дії з виготовлення офіційного документа (із справжніми реквізитами), але з неправдивим змістом (відомостями, даними), по-друге, повну імітацію справжнього, починаючи з бланку і закінчуючи внесенням недостовірної інформації, по-третє, часткове підроблення справжнього документа. Такі дії утворюють спосіб вчинення підроблення документа, що є обов'язковим елементом складу відповідного кримінального правопорушення. Крім цього, спосіб вчинення кримінального правопорушення є складовою його події, як однієї з обставин, які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні (ч. 1 ст. 91 КПК України).

Під час розслідування підроблення документів уповноважені суб'єкти (прокурор, слідчий, дізнавач та ін.) користуються такою науково-практичною категорією як криміналістична характеристика, що забезпечує швидке та повне встановлення обставин вчинення правопорушення та зібрання доказів винуватості підозрюваної особи. Головне місце у криміналістичній характеристиці будь-якого кримінального правопорушення займає спосіб його вчинення [1]. Тому спосіб вчинення підроблення документів, зокрема й посвідчення водія, є важливим елементом у процесі розслідування кримінального правопорушення і доказування у справі.

Нині в умовах війни на території України перемищується низка різних вантажів, відбувається міграція населення, у більшості випадків – на автомобільному транспорті, на територію держави проникають диверсійно-розвідувальні групи з підробленими документами. При цьому трапляються випадки перевезення

контрабанди, нелегальної міграції, замаскованого переправлення автомобільним транспортом військово-возов'язаних громадян України за кордон, диверсій і саботажу. У зв'язку з цим важливим є виявлення підробленого посвідчення водія та встановлення способу незаконного виготовлення, збуту і використання документа.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання розслідування підроблення документів, їх збуту та використання, встановлення способів підроблення документів досліджували Л. Ю. Ароцкер, В. П. Бахін, П. Д. Біленчук, О. В. Воробей, С. Й. Гонгало, В. Г. Гончаренко, І. В. Гора, В. А. Журавель, А. В. Іщенко, Н. І. Клименко, К. М. Ковальов, В. О. Коновалова, В. К. Лисиченко, О. М. Моїсєєв, І. М. Осика, В. Г. Пелюшок, С. І. Перлін, Б. І. Пінхасов, І. І. Попович, М. В. Салтевський, М. Я. Сегай, С. Ю. Стратонов, С. І. Тихенко, С. П. Чичиркіна, В. Ю. Шепітько, М. Г. Щербаковський та ін. Водночас, в Україні види способів підроблення посвідчення водія детально досліджувалися понад 15 років тому М. Ю. Будзієвським [2] і фрагментарно розглядалося В. С. Сезоновим у 2018 році [3]. З часу запровадження досудового розслідування у формі дізнання, зокрема щодо провадження у кримінальних проступках за ч. 1, 2, 4 ст. 358 КК України, питання виявлення підроблених посвідчень водія, встановлення способу їх незаконного виготовлення, збуту і використання, а також вироблення заходів протидії відповідним кримінальним проступкам на сучасному етапі залишається малодослідженою проблемою.

Метою статті є аналіз сучасних способів підроблення посвідчення водія, його збуту і використання, визначення головних ознак цього елементу криміналістичної характеристики кримінального проступку та пропонування заходів протидії відповідному правопорушенню.

Виклад основного матеріалу. Підроблення посвідчення водія, його збут та використання, як кримінально карані діяння, кваліфікуються за частинами 1, 2 і 4 ст. 358 КК України. Вони є кримінальними проступками, розслідування яких займаються дізнавачі Національної поліції України. Спосіб вчинення кримінального проступку, передбаченого відповідними частинами ст. 358 КК України, класифікується на види.

Залежно від мети протиправних дій правопорушників, можуть бути такі види способів вчинення кримінального проступку, передбаченого ст. 358 КК України, щодо посвідчення водія: підроблення водійського документа з метою його використання або збуту; збут підробленого посвідчення водія з корисливою метою; використання підробленого документа при керуванні транспортним засобом, уникаючи проходження процедури отримання посвідчення водія відповідно до порядку, встановленому законодавством.

Залежно від виду посвідчення водія, як предмету злочинного посягання, існують такі способи підроблення, збуту та використання документа: використання підробленого посвідчення водія, зразка 1985–1993 років (у виді «книжечки»). Відповідно до законодавства України, на території нашої держави чинними є посвідчення водія, отримані до 1993 року [4, с. 5]; використання підробленого посвідчення водія, зразка 1993–2003 років (виготовлені на папері формату А6, ламіновані); підроблення, збут та використання посвідчення водія, зразка 2004–2024 років (на пластиковій основі); підроблення, збут та використання електронного посвідчення водія (посвідчення водія у застосунку «ДІЯ»).

Ця класифікація має суто практичне значення, адже від того чи іншого виду підробленого водійського документа залежить методи розпізнання (виявлення) підробки, а також застосовуване криміналістичне обладнання під час проведення дослідження посвідчення спеціалістом або проведення експертизи судовим експертом.

Залежно від характеристики особи, яка вчиняє кримінальний проступок, існують такі групи способів: підроблення посвідчення водія, його збут та використання, вчинене загальним суб'єктом і вчинене спеціальним суб'єктом; підроблення посвідчення водія, його збут та використання, вчинене однією особою і вчинене двома або більше правопорушниками (групою осіб). Наприклад, як зазначає С. Й. Яворський, існують ситуації, які пов'язані з використанням службовою особою підробленого нею ж документа. Сам факт такого підроблення охоплюється ознаками спеціальної норми, передбаченої ст. 366 КК України «Службове підроблення». У разі, коли службова особа підбила офіційний документ і використала його, однак шкода такого використання не досягла розміру істотної для складів зловживання чи перевищення, вчинене потрібно кваліфікувати за сукупністю кримінальних правопорушень, передбачених ч. 1 ст. 366 та ч. 4 ст. 358 КК України [5, с. 167–168].

Розглянемо більш детально конкретні способи підроблення посвідчень водія, їх збуту та використання.

У криміналістиці розрізняють два основні способи підробки таких документів зі спеціальними засобами захисту як посвідчення водія: повна та часткова (зміна першого змісту реквізитів). Сучасним способом повного підроблення бланків є застосування поліграфічної техніки, матеріалів та засобів, аналогічних до тих, що застосовуються для виготовлення справжніх документів. Таке підроблення дозволяє виготовляти якісні підробки у великій кількості, які важко відрі-

нити від справжніх бланків без детального експертного дослідження [6, с. 257–258]. Саме для найпоширенішої підробки пластикових бланків посвідчення водія із спеціальних захисними елементами застосовуються такі способи друку: струменевий; термосублімаційний; офсетний (плоский друк) з відображенням окремих реквізитів лазер-гравером; електрофотографічний з використанням лазерних принтерів. Коротко їх охарактеризуємо.

Струменевий спосіб друку. Ознаки зображень, отриманих струменевим способом друку: штрихи складаються з різнофарбних (однофарбних) крапок різного розміру, які взаємонакладаються; фарба розташована на поверхні паперу. Друкуюча головка струменевого принтера являє собою вертикальну матрицю, котра складається з капілярних трубочок, через які подається рідкий барвник, формуючи таким чином точками, матричним способом знак. Чорнило, розтікаючись по матеріалу, проникає не тільки в поле знака, але й у ділянки, що межують з контурами знака, роблячи їх нечіткими. Отже, однією з ознак струменевого друку є рівномірний розподіл барвника полем знака та нерівності його меж. Особливо добре нерівності знаків помітні в порівняно невеликих знаках і при друку дрібним шрифтом [7].

Термосублімаційний друк. Термосублімація – це швидкий нагрів фарбника, коли пропускається рідка фаза. З твердого фарбника відразу утворюється пара. Пігмент кожного з основних кольорів (їх три або чотири), знаходиться на тонкій лавсановій стрічці. Друк остаточного кольору відбувається в декілька проходів: кожна стрічка послідовно протягується під щільно притиснутою термоголовкою, що складається з термоелементів. Крапки, завдяки малій відстані між головкою і носієм, стабільно позиціонуються і виходять дуже малого розміру [8].

Офсетний друк. Зображення з негатива копіюють на металеву фольгу, покриту світлочутливим шаром, закріплюючи його під дією світла при копіюванні. У фотомеханічних формах передаються дефекти фотонегатива (темні крапки) і ознаки ретуші (домальовування окремих елементів у знаках та ін.) [9]. При такому підробленні використовують плоский офсетний друк. Плоский офсетний спосіб друку здійснюється на поліграфічному устаткуванні. Найчастіше зловмисники використовують вологий офсетний друк із фото-механічних друкарських форм. Зокрема, зображення формуються з крапок кількох кольорів, розташованих симетрично та впорядковано, складаючи характерний растр. Цей спосіб дозволяє гарно передавати кольори та відтінки, але не передає дрібних деталей зображень (наприклад, мікродрук) [8].

Електрофотографічний спосіб. Зображення, передані з оригіналу, мають, як правило, стандартні контури. Штрихи знаків формуються з дрібних часток порошку. По краях знаків, на ділянках між буквами та рядками – окремі крапки. Контури знаків визначаються використаним оригіналом [8]. При такому способі підроблення водійських посвідчень часто використовуються професійні лазерні принтери.

Щодо часткової підробки, то підроблені таким способом документи, зокрема посвідчення водія, можуть містити внесені або змінені справжні реквізити документа, що виконуються шляхом травлення і змивання тексту; дописки і додрукування; заміни окремих частин документа [6, с. 258].

Поряд із способом підроблення посвідчення водія, *спосіб збуту* є одним з елементів криміналістичної

характеристики та обставиною предмета доказування під час розслідування кримінального проступку, передбаченого ст. 358 КК України. Під збутом зазвичай розуміють продаж, реалізацію готової продукції [10, с. 743]. Збут у кримінальному праві розуміється як будь-яке умисне відчуження (платне чи безоплатне) певних предметів, випуск їх у обіг: використання як засобу платежу, розмін, обмін, дарування тощо [11]. У законодавстві України про кримінальну відповідальність у переважній більшості випадків слово «збут» вживається для визначення єдиної дії, спрямованої на передачу (реалізацію) певного предмета або речі.

Розглядаючи питання збуту підроблених посвідчень водія, слід зупинитися на таких їх формах як пересилання (реалізація безконтактним способом), передавання через посередників. Зокрема, пересилання згаданих документів – це їхня передача чи спроба передати іншій особі, тобто переміщення у просторі без участі відправника, наприклад, шляхом відправлення поштою, багажем, посильним або іншим способом з одного місця в інше. Кримінальне правопорушення у цій формі вважається закінченим на моменті відправлення відповідного багажу, листа чи посилки незалежно від того, отримав їх адресат чи ні [12, с. 107]. Можливий варіант збуту підроблених посвідчень водія й іншим «безконтактним способом», сутність якого полягає в тому, що реалізатор після одержання ним грошей вказує покупцю місце знаходження документа. Таким чином, при передачі підробленого водійського посвідчення реалізатор уникає безпосереднього контакту з водієм.

Підроблені документи можуть передаватися один одному співучасниками групи. Так, той, що виготовляє підробки, може передати їх співучаснику, співучасник – третій особі (посереднику). Наприклад, у липні 2024 року у Києві було затримано посередника, який намагався передати потерпілій особі посвідчення водія, яке було отримано нею у незаконний спосіб, без фактичного складання екзамену у територіальному сервісному центрі (ТСЦ). Потерпілій знайомий чоловік пообіцяв допомогти отримати посвідчення водія, не складаючи екзамен, надавши йому 13 тис. грн. Передавати кошти потрібно в два етапи та надавати копії своїх документів. Жінка, діючи під контролем правоохоронних органів, передала фігуранту конверт з документами та 4 000 грн. Після цього їй повідомили, що відвідувати навчання в автошколі не потрібно. Далі поінформували про дату отримання талончика через електронний сайт ТСЦ МВС. Надалі, перебуваючи у приміщенні одного із ТСЦ у м. Києві, фігурант отримав від жінки екзаменаційний лист для здачі практичного іспиту разом з іншими документами та направив її складати екзамен. Того ж дня, за результатами позитивного складання практичного іспиту жінка передала чоловіку ще 9 000 грн, після отримання яких його затримали [13].

Саме ж використання підробленого водійського посвідчення полягає в усвідомленому керуванні транспортним засобом водієм, який знає про несправжність документа. При цьому можуть існувати такі ситуації виявлення у водія підробленого посвідчення: а) візуальне виявлення поліцейським ознак підроблення посвідчення водія; б) виявлення підроблення посвід-

чення водія при перевірці за базами даних; в) добровільне визнання водієм несправжності своїх водійських документів (повідомлення поліцейському при перевірці); г) встановлення недійсності посвідчення водія у підрозділі сервісного центру МВС України при діях з поновлення водійських документів, їх вилучення, зберігання та ін.

Суспільно небезпечним діям правопорушників, які вчиняють підроблення посвідчення водія, його збут та використання, у тому числі в умовах воєнного стану в Україні, правоохоронна система протидіє за допомогою слідчих (розшукових) дій, тактичних прийомів, тактичних комбінацій та операцій. Діяльність підроблювачів і збувачів водійських документів в умовах воєнного стану документується науково-технічними засобами, при цьому проводяться тактичні операції з виявлення місць всіх етапів їх протиправної діяльності, затримання, допиту та проведення інших слідчих (розшукових) дій під час розпочатого кримінального провадження за ст. 358 КК України. Головним засобом у системі доказування постає висновок спеціаліста та висновок експерта щодо виду і способу підроблення посвідчення водія (технічна експертиза документів), а також інші види судових експертиз: дактилоскопічної, трасологічної (для ідентифікації осіб і залишених слідів на предметах, засобах і знаряддях кримінального проступку), комп'ютерно-технічної (дослідження вилученої комп'ютерної техніки, планшетів, мобільних телефонів – для виявлення і аналізу цифрових слідів підроблення і збуту документів) та деякі ін.

Висновки. У статті показано місце способу підроблення посвідчення водія, його збуту та використання у криміналістичній характеристиці цього кримінального проступку, доведено важливість способу в системі доказування у справі.

Способи підроблення посвідчення водія, його збуту і використання різняться між собою відповідно до низки критеріїв. Суто криміналістичне значення має класифікація способів вчинення відповідного кримінального проступку залежно від виду водійського документа, тобто форми його виготовлення (паперова основа, електронний чи документ на пластиковій основі). Інші, запропоновані нами види способів підроблення посвідчення водія, його збуту та використання – відповідно до мети правопорушників та їх характеристик – мають кримінально-правове і кримінальне процесуальне значення. Розкрито сучасні способи підроблення посвідчень водія, виготовлених на пластиковій основі, а саме за допомогою друку: струменевого; термосублімаційного; офсетного з відображенням окремих реквізитів лазер-гравером; електрофотографічного з використанням лазерних принтерів. Досліджено способи збуту підроблених посвідчень водія – безконтактним шляхом або безпосередня реалізація, у тому числі із залученням посередників. Використання водієм підробленого посвідчення, як правило, виявляється при перевірці документів поліцейськими як візуально, так і за базами даних; при діях з поновлення водійського посвідчення, його вилучення, зберігання у підрозділах Головного сервісного центру МВС України.

Список використаних джерел

1. Весельський В. К., Зав'ялов С. М., Пясковський В. В. Сучасні можливості використання даних про спосіб вчинення злочину в боротьбі зі злочинністю : навч. посіб. Київ : КНТ, 2009. 160 с.
2. Будзівський М. Ю. Техніко-криміналістичне дослідження документів на транспортні засоби : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Запоріжжя, 2009. 193 с.

3. Сезонов В. С. Комплексне експертно-криміналістичне дослідження транспортних засобів : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Харків, 2018. 254 с.
4. Невмержицька І. М., Нечеснюк М. В. Технічні характеристики та основні елементи захисту бланків національних посвідчень водія / за заг. ред. С. С. Чернявського, С. Г. Кримчука : наоч.-практ. посіб. Київ : НАВС, 2023. 61 с.
5. Яворський С. Й. Проблеми кримінально-правової кваліфікації підроблення документів. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2023. № 5. С. 163–169. <https://doi.org/10.32782/39221568>.
6. Криміналістика : підручник / [В. В. Пясковський, Ю. М. Черноус, А. В. Самодін та ін.]. Київ : Філія вид-ва «Право», 2020. 752 с.
7. Криміналістика (курс лекцій) : навчальний посібник / [М. Ю. Будзієвський, О. В. Лускатов, І. В. Пиріг, В. М. Плетенець та ін.]. Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2013. 397 с.
8. Воробей О. В., Атаманчук В. М., Підвисоцький В. В. Техніко-криміналістичне дослідження документів : мультимедійний навчальний посібник. URL: https://arm.naiiau.kiev.ua/books/tekhn_dokum/info/lec8.html (дата звернення: 26.08.2024).
9. Ярема С., Мельничук С. Офсетний друк : навч. посібник. Київ : Талком, 2000. 467 с.
10. Новий словник української мови : в 3 т. / [уклад. : В. Яремко, О. Сліпушко]. Київ : Аконіт, 2003. Т. 3. 928 с.
11. Хар І. О. Кримінальна відповідальність за виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою збуту або збут підроблених грошей, державних цінних паперів чи білетів державної лотереї. *Актуальні проблеми економіки*. 2002. № 11. С. 73–83.
12. Марко С. І. Кримінально-правова характеристика виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою збуту або збуту підроблених грошей, державних цінних паперів чи білетів державної лотереї : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Львів, 2009. 220 с.
13. Обіцяв жінці придбання водійських прав за гроші – у Києві викрито посередника : сайт «Магнолія-ТВ». URL: <https://magnolia-tv.com/news/111331-obitsyav-zhintsy-prydbannya-vodiyskykh-prav-za-hroshi-u-kyuevi-vykryto-poserednyka?prov=ukrnet> (дата звернення: 26.08.2024).

References

1. Veselskyi, V.K., Zavialov, S.M., & Piaskovskiy, V.V. (2009). *Suchasni mozhlivosti vykorystannia danykh pro sposib vchynennia zlochynu v borotbi zi zlochynnistiu : navch. posib. [Modern possibilities of using data on the way a crime was committed in the fight against crime]*. Kyiv : KNT, 160 s. [in Ukrainian].
2. Budziievskiy, M.Yu. (2009). *Tekhniko-kryminalistychnе doslidzhennia dokumentiv na transportni zasoby [Technical and forensic investigation of documents on vehicles]*. *Candidate's thesis*. Zaporizhzhia, 193 s. [in Ukrainian].
3. Sezonov, V.S. (2018). *Kompleksne ekspertno-kryminalistychnе doslidzhennia transportnykh zasobiv [Comprehensive expert forensic investigation of vehicles]*. *Candidate's thesis*. Kharkiv. 254 s. [in Ukrainian].
4. Nevmerzhytska, I.M., & Nechesniuk, M.V. (2023). *Tekhnichni kharakterystyky ta osnovni elementy zakhystu blankiv natsionalnykh posvidchen vodiia [Technical characteristics and main elements of protection of forms of national driver's licenses]* / za zah. red. S. S. Cherniavskoho, S. H. Krymchuka : naoch.-prakt. posib. Kyiv: NAVS, 61 s. [in Ukrainian].
5. Yavorskyi, S.Y. (2023). *Problemy kryminalno-pravovoi kvalifikatsii pidroblennia dokumentiv [Problems of criminal-legal qualification of forgery of documents]*. *Aktualni problemy vitchyznianoї yurysprudentsii*, 5, 163–169. <https://doi.org/10.32782/39221568> [in Ukrainian].
6. Kryminalistyka, (2020) [Criminalistics] : pidruchnyk / [V. V. Piaskovskiy, Yu. M. Chornous, A. V. Samodin ta in.]. Kyiv : Filiia vyd-va «Pраво», 752 s. [in Ukrainian].
7. Kryminalistyka (kurs lektzii), (2013) [Criminalistics (course of lectures)] : navchalnyi posibnyk / [M. Yu. Budziievskiy, O. V. Luskatov, I. V. Pyrih, V. M. Pletenets ta in.]. Dnipropetrovsk : Dniprop. derzh. un-t vnutr. sprav, 397 s. [in Ukrainian].
8. Vorobei, O.V., Atamanchuk, V.M., & Pidvysotskyi, V.V. (2024). *Tekhniko-kryminalistychnе doslidzhennia dokumentiv [Technical forensic expertise of documents]* : multymediyni navchalnyi posibnyk. Retrieved from: https://arm.naiiau.kiev.ua/books/tekhn_dokum/info/lec8.html (data zvernennia: 26.08.2024) [in Ukrainian].
9. Yarema, S., & Melnychuk, S. (2000). *Ofsetnyi druk [Offset printing]* : navch. posibnyk. Kyiv : Talkom, 467 s. [in Ukrainian].
10. Novyi slovnyk ukrainskoi movy, (2003) [New dictionary of the Ukrainian language] : v 3 t. / [uklad. : V. Yaremko, O. Slipushko]. Kyiv : Akonit, T. 3. 928 s. [in Ukrainian].
11. Khar, I.O. (2002). *Kryminalna vidpovidalnist za vyhotovlennia, zberihannia, prydbannia, perevezennia, peresylannia, vvezennia v Ukrainu z metoiu zbutu abo zbut pidroblenykh hroshei, derzhavnykh tsinnykh paperiv chy biletiv derzhavnoi loterei [Criminal responsibility for the manufacture, storage, acquisition, transportation, forwarding, importation into Ukraine for the purpose of sale or sale of counterfeit money, state securities or state lottery tickets]*. *Aktualni problemy ekonomiky*, 11, 73–83 [in Ukrainian].
12. Marko, S.I. (2009). *Kryminalno-pravova kharakterystyka vyhotovlennia, zberihannia, prydbannia, perevezennia, peresylannia, vvezennia v Ukrainu z metoiu zbutu abo zbutu pidroblenykh hroshei, derzhavnykh tsinnykh paperiv chy biletiv derzhavnoi loterei [Criminal law characteristics of manufacturing, storing, purchasing, transporting, forwarding, importing into Ukraine for the purpose of sale or sale of counterfeit money, state securities or state lottery tickets]*. *Candidate's thesis*. Lviv, 220 s. [in Ukrainian].
13. Obitsyav zhintsy prydbannia vodiyskykh prav za hroshi – u Kyievi vykryto poserednyka (2024) [He promised a woman to buy a driver's license for money – an intermediary was exposed in Kyiv] : sait «Mahnoliia-TV». Retrieved from: <https://magnolia-tv.com/news/111331-obitsyav-zhintsy-prydbannya-vodiyskykh-prav-za-hroshi-u-kyuevi-vykryto-poserednyka?prov=ukrnet> (data zvernennia: 26.08.2024) [in Ukrainian].

Ukrainets Taras,

Postgraduate student, Department of Criminalistics Support and Forensic Science

*(National Academy of Internal Affairs, Kyiv)*ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-1408-0497>**METHODS OF FORGERY OF DRIVER'S LICENSES, THEIR SALE
AND USE AS AN ELEMENT OF THE CRIMINAL CHARACTERISTICS
OF A CRIMINAL OFFENSE**

The article examines modern methods of forging driver's licenses, their sale and use, highlights the signs of these methods, typical traces of their use, which are found on forged documents and other forms of criminal activity. It was determined that the method of committing a criminal offense is an important element of the forensic characteristics of forging a driver's license, its sale and use, as well as a necessary circumstance of proof in the case. The methods of committing a criminal offense are classified depending on the purpose, type of driver's license and characteristics of the subject of the offense. The complete and partial forgery of the driver's license was revealed, the specifics of the technical equipment used in this case were indicated. The most common methods of counterfeiting plastic driver's license forms are clarified, and the signs and traces characteristic of each type of counterfeit printing are given: inkjet; thermo-sublimation; offset (flat printing) with display of individual details by laser engraver; electrophotographic using laser printers. Methods of selling fake driver's licenses were studied: contactless and direct implementation, including with the involvement of intermediaries. The driver's use of a fake license is detected when documents are checked by the police visually, according to databases; when renewing a driver's license, withdrawing it, storing it in the units of the Main Service Center of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine. It has been proven that law enforcement officers counter the socially dangerous actions of offenders who commit forgery of driver's licenses, their sale and use, including in the conditions of martial law in Ukraine, with the help of investigative (search) actions, tactical techniques, tactical combinations and operations. The methods of forging driver's licenses, their sale and use are comprehensively revealed, and measures of criminal law, criminal procedural and forensic countermeasures against this type of offense are outlined.

Key words: *driver's license, document forgery, sale of a forged document, using a fake driver's license, method of committing a criminal offense.*

Надіслано до редколегії 27.08.2024